

Jacek Wójcicki

"Grzeczność nie jest nauką łatwą ani małą..."

Napis. Pismo poświęcone literaturze okolicznościowej i użytkowej 10, 3-5

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„Grzeczność nie jest nauką łatwą ani małą...”

To Mickiewiczowskie hasło przyświecało uczestnikom tegorocznej międzynarodowej konferencji naukowej, poświęconej — jak głosił podtytuł — formom i normom stosowności w literaturze okolicznościowej i użytkowej. Miejscem obrad był Dom Pracy Twórczej im. Bolesława Prusa w Konstancinie–Oborach, gdzie w iście domowej, a zarazem twórczej atmosferze wygłoszonych i przedyskutowanych zostało dwadzieścia siedem referatów, zgrupowanych w pięciu blokach tematycznych.

Grzeczność nakazywała jednak, by najpierw przedstawiciele współorganizatorów przywitani obecnych, co też uczynili profesorowie Janusz Maciejewski i Jerzy Bralczyk. Pierwszy wystąpił w imieniu Pracowni Literatury Okolicznościowej i Użytkowej Uniwersytetu Warszawskiego oraz Zespołu Badań Obszarów Trzecich Literatury Instytutu Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk; drugi zabrał głos w imieniu Instytutu Kultury i Komunikowania Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie. Następnie przystąpiono do obrad; dyskusję prowadzono na zakończenie każdego zestawu wystąpień.

We środę 20 października, zaczynając od przedpołudnia, przedstawiono cztery referaty w grupie zatytułowanej *Grzeczność w dokumentach literatury użytkowej* (piąty, a w porządku obrad pierwszy referat odczytano pod nieobecność autorki następnego dnia):

1. dr Anna Burzyńska–Kamieniecka (Uniwersytet Wrocławski) — *O zachowaniu się przy stole według dawnych podręczników do nauki języka polskiego dla cudzoziemców*;

2. dr Barbara Zwolińska (Uniwersytet Gdański) — *O konwencji i formach grzecznościowych w listach Narcyzy Żmichowskiej (w świetle przyjmowanych przez pisarkę ról epistolarnych)*;

3. dr Katarzyna Czarnecka (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań) — *Epistolarne konwencje grzecznościowe w listach do redakcji czasopisma religijnego „Miłujcie się!”*;

4. mgr Agnieszka Bąbel (Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, Warszawa) — *Natura i osobliwość biletu wizytowego (Uwagi o zbiorze wizytówek w papierach Władysława Smoleńskiego na tle podobnych materiałów)*;

5. mgr Małgorzata Kosmała (Uniwersytet Warszawski) — „Narkotyki. Niemyte dusze” Witkacego jako „dziwny poradnik” à rebours.

Obrady popołudniowe dotyczyły *Stosowności w komunikacji społecznej i mediach*. Wygłoszono cztery wystąpienia (pierwsze składało się z dwóch części — głosu mistrzyni i uczennicy):

6. prof. dr hab. Elżbieta Pleszkun-Olejniczakowa, stud. Kinga Klimczak (Uniwersytet Łódzki) — *Pojęcie stosowności we współczesnym reportażu radiowym (na wybranych przykładach)*;

7. dr Joanna Szydłowska (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn) — *Prowokacja i skandal w poetyce felietonu. Norma czy piętno oryginalności?*;

8. dr Ewa Szczęsna (Uniwersytet Warszawski) — *Grzeczność i niegrzeczność w reklamie*;

9. dr Monika Zaśko-Zielińska (Uniwersytet Wrocławski) — *Od krytyki do ośmieszania — stosowność w tekstach prasowych*.

Referaty zaprezentowane w czwartek 21 października składały się na dwa bloki tematyczne. Pierwszy zatytułowany został *Grzeczność a literatura okolicznościowa*, a w jego ramach wysłuchano pięciu wystąpień:

10. prof. dr hab. Maria Wichowa (Uniwersytet Łódzki) — *Staropolska grzeczność. O pobycie króla Władysława II w gościnie u Stanisława Radziejowskiego w 1632 roku w świetle okolicznościowego pisma „Hospes grati animi...”*;

11. dr Roman Krzywy (Uniwersytet Warszawski) — *Sarmaci w negliżu. Staropolskie wiersze pokładzinowe*;

12. mgr Małgorzata Trębska (Uniwersytet Warszawski) — *Grzecznie i niegrzecznie w weselnych oracjach. Od konkurów do zrzekówin*;

13. dr Wojciech Kaliszewski (Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, Warszawa) — *O ustępach, dedykacjach i kurtuazji w różnych pismach wieku XI/III*;

14. dr hab. Elżbieta Malinowska (Uniwersytet Śląski, Katowice) — *Włódtzie „królowej ideału” i „mężom sławy niespożytej”. O laudacjach jubileuszowych z drugiej połowy XIX wieku*.

Część druga obrad czwartkowych nosiła nazwę *Obraz normy i skandalu w literaturze pięknej*. Zaprezentowano sześć następujących referatów:

15. dr Michał Kuran (Uniwersytet Łódzki) — *Formy grzeczności w „Przeważnej legacji...” Samuela Twardowskiego (Obraz literacki i historia)*;

16. mgr Bartłomiej Szleszyński (Uniwersytet Warszawski) — *„Ważna Cześnika nauka o grzeczności” — grzeczność jako fundament świata sarmackiego w „Pamiętkach Soplicy” Henryka Rzewuskiego*;

17. mgr Aleksandra Sawicka (Uniwersytet Warszawski) — *Skandalista Przybyszewski — życiowe i literackie faux-pas młodopolskiego. Archicygana (nadesłany z Oslo referat nieobecnej autorki został odczytany)*;

18. mgr Anna Szlagowska (Uniwersytet Warszawski) — *Lamanie konwencji literackich oraz naruszanie norm obyczajowych jako wyraz indywidualności twórcy: poezje Bolesława Leśmiana*;

19. dr Adam Mazurkiewicz (Uniwersytet Łódzki) — *Śmierć wstydu. O zjawisku skandalu w najnowszej prozie polskiej po roku 1989*;

20. dr Anita Frankowiak (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn) — *Skandal jako norma w literaturze najnowszej*.

Ostatniego dnia obrad (22 października) siedem wystąpień zestawiono pod hasłem *Grzeczność języka i język grzeczności*:

21. dr Jacek Wójcicki (Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, Warszawa) — *Onufrego Kopczyńskiego mariaż gramatyki z polityką*;

22. mgr Agata Grabowska-Kuniczuk (Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, Warszawa) — *„Wszystkie odcienie grzeczności”. Przemiany znaczeniowe pojęcia słownikowego od Lindęgo do Doroszeuńskiego*;

23. prof. dr hab. Małgorzata Marcjanik (Uniwersytet Warszawski) — *Jak zmieniła się polska grzeczność językowa po przełomie 1989 roku*;

24. dr Monika Grabowska (Uniwersytet Wrocławski) — *Grzeczność w dydaktyce języków obcych. „Europejski system opisu kształcenia językowego” a rzeczywistość (na przykładzie języka francuskiego)*;

25. dr hab. Piotr Michałowski (Uniwersytet Szczeciński) — *Poezja, czyli sztuka niegrzeczności*;

26. dr Arkadiusz Stanisław Dudziak (Wyższa Szkoła Zarządzania i Marketingu w Sosnowcu) — *Stosowność a promocja polityczna*;

27. prof. dr hab. Michał Masłowski (Uniwersytet Nancy 2, Francja) — *Rymały jedzenia i picia we Francji i w Polsce*.

Temat grzeczności nie zdominował uczestników na tyle, by dyskusja nie przybierała chwilami wysokiej temperatury, jak miało to miejsce zwłaszcza w wieczór czwartkowy i piątkowy. Niemniej uczestnicy rozstali się w zgodzie, by już niebawem nadesłać swoje wystąpienia w formie artykułów do druku w kolejnym tomie naszego rocznika.

Składają się nań — oprócz niemal wszystkich materiałów konferencyjnych, w tym referatu prof. dra hab. Marcina Cieńskiego z Uniwersytetu Wrocławskiego o *Grzeczności (staropolskiej) Gombrowicza*, ostatecznie nieprzedstawionego w Oborach — także dwa artykuły, niejako aneks do październikowej konferencji, których wspólna etykieta mogłaby brzmieć: *Przyjaźnie i animozje*.

Drogi Czytelniku zapraszamy do lektury — tym razem, ze względu na jubileuszowy charakter obecnej serii „Napisu”, może trochę odświeżniejszej, chociaż jak zawsze bardzo, bardzo serdecznie.